

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים

ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים

מועד הבחינה: קיץ תשס"ז, 2007

מספר השאלון: 141,034103

117,118,024101

א ז ר ח ו ת

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון – (14x1) – 14 נקודות

פרק שני – (9x3) + (13x1) – 40 נקודות

פרק שלישי – (12x2) – 24 נקודות

פרק רביעי – (11x2) – 22 נקודות

סה"כ – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פ ר ק ר א ש ו ן (14 נ ק ו ד ו ת)

ענה על אַחַת מהשאלות 1-2.

1. מנהיג פועלים ביקש מהממשלה לאסור כניסה של עובדים זרים לישראל, כדי למנוע תחרות עם העובדים המקומיים. בעקבות הבקשה, כינה אחד מחברי הכנסת בריאיון ברדיו את מנהיג הפועלים בכינוי "גזען".

מנהיג הפועלים תבע לדין את חבר הכנסת, בטענה שדבריו אינם נכונים, והם פגעו במעמדו בקרב ציבור הפועלים. בתביעתו ציין מנהיג הפועלים שבקשתו לא נבעה ממניעים גזעניים, אלא מרצון להגן על מקומות התעסוקה של העובדים המקומיים. בית המשפט דחה את התביעה של מנהיג הפועלים בנימוק שחסינות חברי הכנסת מגנה עליהם מפני תביעות הנוגעות לביטוי הדעות שהם אמורים לייצג.

— ציין והסבר את הזכות שבשמה תבע מנהיג הפועלים את חבר הכנסת.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

— ציין והסבר את סוג החסינות שבגללה דחה בית המשפט את התביעה.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

2. תלמיד יצא לחופשה בחו"ל עם משפחתו במהלך שנת הלימודים, בלי לקבל אישור ממנהל בית הספר. כאשר חזר לארץ, הודיע לו המנהל כי הוא מושעָה מהלימודים בגלל מעשהו. התלמיד התלונן במשרד החינוך בטענה שההשעיה פוגעת בהשכלתו. בבדיקת התלונה התברר שמנהל בית הספר נהג כשורה, משום שתקנות משרד החינוך מתירות להעניש תלמיד בהשעיה מבית הספר.

— ציין והסבר את הזכות של התלמיד שנפגעה, לפי טענתו.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

— ציין והסבר את העיקרון הדמוקרטי שבשמו פעל מנהל בית הספר.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה על בקצרה על שלוש מהשאלות 3-7.

3. הצג שני יתרונות לממשלות המבוססות על קואליציה רחבה.
4. הסבר הבדל אחד בין פקודה בלתי חוקית לפקודה בלתי חוקית בעליל.
5. הצג שתי דוגמאות לעירוב סמכויות בין רשויות השלטון בישראל.
6. הצג שני תנאים הכרחיים לקיומה של מדינה ריבונית.
7. הצג שני כללים שנקבעו בחוק כדי להבטיח את מימוש הזכות להליך הוגן.

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. הצג שתי סיבות להנהגת דמוקרטיה עקיפה ולא דמוקרטיה ישירה.
הסבר כיצד הדמוקרטיה העקיפה מממשת את עקרון שלטון העם.
9. הסבר דעה התנמכת בחוקה בישראל ודעה המתנגדת לה.
הסבר מאפיין אחד של חוק יסוד, שהופך אותו לחוק חוקתי.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה עליך לבחור באחד הקטעים (קטע 1 או קטע 2), ולענות על שתיים מהשאלות הקשורות לקטע שבחרת (לכל שאלה – 12 נקודות).

קטע 1

אם בחרת בקטע זה, קרא אותו בעיון, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

לאחרונה פסק בג"ץ בשתי עתירות, שלא זכו לפרסום רב. פסק הדין הראשון ניתן בעתירה של ארגון שביקש לערוך עצרת, והמשטרה דרשה להטיל עליו את ההוצאות הכספיות הגבוהות לאבטחת האירוע. המשטרה טענה שהיא אינה יכולה לממן בעצמה את ההוצאות האלה, ואילו נציגי הארגון טענו שאסור להתנות את קיום העצרת בתשלום כלשהו. בג"ץ קיבל את עתירת הארגון ופסק שהמדינה חייבת לממש את זכותם של האזרחים לערוך עצרות, גם כשהדבר כרוך בהוצאה כספית גדולה. פסק הדין השני ניתן בעתירה נגד משרד הבריאות, שהגישה אישה שאיבדה את שמיעתה. האישה טענה שמצבה הכלכלי הקשה אינו מאפשר לה לממן ניתוח שיכול להחזיר לה את שמיעתה. ניתוח זה אינו כלול בסל הבריאות, אך היא דרשה שמשרד הבריאות יממן אותו כחלק ממימוש זכותה לטיפול רפואי. משרד הבריאות השיב שהשתתפותו בהוצאות הטיפול הרפואי של האזרחים נתונה לשיקול דעתו בלבד, והמדינה אינה מחויבת לממש זכויות מסוג זה. בית המשפט דחה את עתירת האישה ופסק שחברי הכנסת הם מצריכים לקבוע בחוק באיזו מידה המדינה חייבת לממש זכויות חברתיות, ועד שהם יעשו זאת לא יוכל בית המשפט להכריע בעניין זה.

לדעתי, המדינה חייבת לממש באותה מידה גם את הזכות לטיפול רפואי וגם את הזכות לערוך עצרות. לצערי, כיום הממשלה מעודדת תחרות חופשית בכלכלה, על חשבון צמצום הפערים הכלכליים בחברה. מדיניות זו עלולה לסכן את יציבות הדמוקרטיה בישראל, וכדי להגן עליה אנחנו חייבים לשמור על מימושן השווה של הזכויות משני הסוגים.

(מעובד על פי מאמר מאת אייל גרוס, הארץ, 26/12/06)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12.

10. בנוגע לכל אחת משתי העתירות הנזכרות בקטע, ציין את העיקרון או הזכות שבשמם פסק בג"ץ.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

11. בקטע מוצג ויכוח בשאלת מימושן של הזכויות החברתיות. הסבר את שתי העמדות בוויכוח זה הנזכרות בקטע.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

12. ציין את הגישה החברתית-כלכלית של הממשלה, כפי שכותב המאמר מציג אותה.

הסבר מהו היחס הרצוי בין ערכי החירות והשוויון, לפי גישה זו.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

/המשך בעמוד 5/

שים לב: אם ענית על שאלות הקשורות לקטע 1, עבור לעמוד הבא – פרק רביעי.

קטע 2

אם בחרת בקטע זה, קרא אותו בעיון, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

הכרזת העצמאות של מדינת ישראל קובעת שהמדינה תנהג לפי ערכי היהדות וערכי הדמוקרטיה, וקביעה זו באה לידי ביטוי במוסדות המדינה ובמערכת החוקים שלה. למרות זאת, יש בחברה הישראלית קבוצות הטוענות שאי-אפשר לשלב בין ערכים אלה, והמדינה אינה יכולה להיות גם יהודית וגם דמוקרטית. לטענתן, מדינת ישראל מפלה את אזרחיה הלא-יהודים בגלל היותה מדינת לאום יהודית. לדוגמה, רק יהודים יכולים לעלות לארץ באופן חופשי והמוסדות הציוניים משרתים יעדים יהודיים בלבד. לכן, קבוצות אלה מבקשות להגדיר מחדש את ישראל כמדינה דמוקרטית בלבד, בלי סממנים יהודיים.

אני מתנגד לגישה זו וסבור שהיא נובעת מתפיסה שגויה שרואה בכל מאפיין לאומי איום על הדמוקרטיה. לדעתי, לא רק שהדמוקרטיה והלאומיות אינן מנוגדות, אלא הן אף משולבות זו בזו. היהודים הם הקבוצה הלאומית הגדולה ביותר בישראל, ולדעתי הם זכאים לעצב את הזהות הלאומית של מדינתם, גם אם המיעוט אינו מוכן לקבל זהות זו ורואה בה גורם הפוגע ביכולתו להשפיע על עיצוב דמותה של המדינה.

מדינת הלאום הדמוקרטית חייבת להקפיד על מתן זכויות אדם ואזרח מלאות למיעוטים. מדינת ישראל מסייעת למיעוטים החיים בה לשמור על ייחודם ועל זהותם התרבותית, אולם מאז הקמתה הם מקופחים בתחומים מסוימים. לכן, לדעתי המדינה חייבת להגדיל למשך זמן מוגבל את התקציב הניתן לקבוצות המיעוטים, כדי לצמצם את הפער הקיים בין לבין היהודים, וכך לממש את ערכי הדמוקרטיה שנקבעו בהכרזת העצמאות.

(מעובד על פי מאמר מאת יפתח גולדמן באתר "פנים")

ענה על שתיים מהשאלות 13-15.

13. בקטע מוצג ויכוח בשאלת סוג הלאומיות הרצוי במדינת ישראל. הצג את סוג הלאומיות

שבו תומך כל אחד מהצדדים בוויכוח.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

14. בקטע מוצג ויכוח בשאלת זהותה של ישראל כמדינה יהודית. ציין את העיקרון הדמוקרטי

שעליו מתבסס כל אחד מהצדדים בוויכוח.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

15. ציין והסבר את המדיניות שיש לנקוט, לדעת כותב המאמר, כדי לצמצם את הפער הקיים

בישראל בין היהודים לקבוצות המיעוט.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

/המשך בעמוד 6/

פֶּרֶק רְבִיעִי (22 נְקוּדוֹת)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. בנם של עובדים זרים פנה ללשכת הגיוס וביקש להתגייס לצה"ל אף על פי שאינו חייב בשירות צבאי. לדבריו, הוא התחנך במערכת החינוך הישראלית וחש הזדהות עם המדינה, לכן הוא מבקש להתגייס לצבא כדי לתרום את חלקו להגנה על המדינה.
— ציין והסבר איזה מרכיב זהות בא לידי ביטוי בדבריו של הפונה.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

17. בדיון שנערך באחת מוועדות הכנסת השתתפו נציגים של ארגוני הנכים בישראל. הם טענו שבבחירות האחרונות לכנסת אפשר היה להגיע למחצית מהקלפיות דרך מדרגות בלבד. לכן נכים המרותקים לכיסאות גלגלים לא יכלו להגיע לקלפיות אלה ולא הצביעו בבחירות. לטענתם, מצב זה פגע באחד התנאים ההכרחיים לקיום בחירות דמוקרטיות.
— ציין והסבר את התנאי לקיום בחירות דמוקרטיות שנפגע, לטענת נציגי ארגוני הנכים.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

18. הממשלה החליטה ברוב דעות על הצעת התקציב לשנה מסוימת. כאשר ההצעה הוגשה לאישור הכנסת, אחד השרים שהתנגד להחלטה הצביע נגד אישורה. בתגובה על מעשה השר, פיטר אותו ראש הממשלה.
— ציין והסבר את העיקרון שבשמו פיטר ראש הממשלה את השר.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

19. לשירותי הביטחון הגיע מידע על קבוצה קיצונית המתכננת לעשות מעשים שיפגעו בשלום הציבור. כדי למנוע פגיעה זו, הורה שר הביטחון לעצור את מנהיגי הקבוצה בלי משפט למשך שישה חדשים. העצורים עתרו לבג"ץ בטענה שהמעצר אינו חוקי, אולם בג"ץ דחה את העתירה וקבע ששר הביטחון פעל בהתאם לסמכותו.
— ציין והסבר את האמצעי ששר הביטחון הורה על הפעלתו.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

בהצלחה!